

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 7

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 70 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 4-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori

Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIU professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori

Xajiyeu Baxtiyor Dushaboyevich, i.f.d., TDIU professori

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori

Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., (PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., (PhD) TAQU katta o'qituvchisi

Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH

Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya

Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti

Sevil Piriyeu Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT

va

TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, PhD, professor of TDIU

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCEGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Avtosanoat korxonalari marketing strategiyasini takomillashtirish yo'llari.....	16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, Zayniddinova Umida Djalolovna	
Mamlakat raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda maxsus iqtisodiy zonalar omilidan foydalanish istiqbollari	26
Izbosarov Boburjon Baxriddinovich, Abdurasulov Ravshanbek Xotam o'g'li	
Mahalla institutini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning institutsional tahlili	32
Bahridinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Mamlakatimizda pillachilik biznesini rivojlantirish orqali mahsulot ishlab chiqarish va uni qayta ishlash holatining tahlili	37
Turgunov Odilbek Maripovich	
Etnografik turizmni tashkil etishning xorij tajribasi.....	41
I. Axmedov	
Xizmatlar sohasining milliy iqtisodiyotdagi rolini tahlil qilishning zamonaviy yondashuvlari.....	46
Xusanov Murodjon Sunnatullayevich	
Iqtisodiy o'sish tushunchasi va uning rivojlanish tarixi	54
Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li	
Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni takomillashtirish asosida inson kapitalini rivojlantirish	59
Ubaydullaev G'ayrat Zuvaytovich	
O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashda oilaviy tadbirkorlikning o'rni	65
Baymanova Mavlyuda Djurayevna	
The Effect of Students' Financial Status on Academic Performance in Uzbekistan	70
Alimov Damirjon Odilovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasida tadbirkorlik faoliyatining o'rni.....	76
Jusupova Anjim Tansiqbaevna	
Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce	82
Sohibjamol Abirkulova	
Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish.....	87
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida asosiy vositalar hisobi va auditi bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda foydalanish imkoniyatlari	92
Xojimurodov Zuxriddin Shukurullo o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi budjetining shakllanishida egri soliqlarni undirishning fiskal samaradorligi	97
Abdulxayeva Shahnoza Muxammadiyevna	
Mamlakat sanoatining barqaror rivojlanishida energosamaradorlikning roli	104
J. J. Yaxshilikov	
Сравнительный анализ состояния сферы услуг в регионах Андижанской области	109
Мусабоев Рустам Алижонович	
Hududlarda aholi bandligini oshirish va kambag'allikni qisqartirishda ishlab chiqarish sanoatining o'rni (Qashqadaryo viloyati misolida).....	114
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Baxronov Baxriddin Najmiddinovich	

Banklarning qimmatli qogʻozlar bozoridaqi faoliyatini takomilashtirish yoʻllari.....	118
Ermatov Utkirbek Baxodirjonovich	
Развитие цифровой экономики в Узбекистане, ее плюсы и минусы	122
Раупова Мухлисахон Ибрахимжон кизи, Мамбетова Мадина Зоҳид кизи, Алижоновa Малика Алижон кизи, Хакимова Нигора Бахтиёрoвнa	
Investment Management is an Important Factor of Economic Development.....	127
Yuldasheva G. A., Ziyayev Dilshodjon	
Oʻzbekistonda moliyaviy texnologiyalar sanoatining rivojlanish istiqbollari.....	130
Rustamov Jasurbek Ravshanbek oʻgʻli	

HUDUDLARDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH VA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA ISHLAB CHIQUARISH SANOATINING O'RNI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)

UDK 316.334.2

Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li

Mehnat bozori tadqiqotlar instituti kichik ilmiy xodimi

Baxronov Baxriddin Najmiddinovich

Mehnat bozori tadqiqotlar instituti bosh ilmiy xodimi

Annotatsiya: maqolada Qashqadaryo viloyatining tumanlari kesimida aniqlangan kambag'allik darajasi va viloyatning sanoat ishlab chiqarish hajmida tumanlarning ulushi o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilingan. Shuningdek, hududlarda sanoat ishlab chiqarishning mintaqadagi bandlik darajasi hamda hududiy kambag'allik darajasiga ta'siri o'rganilgan va mazkur omillarning korrelyatsion-regression tahlili keltirib o'tilgan. Bundan tashqari, maqolada Qashqadaryo viloyatida sanoat ishlab chiqarish imkoniyatlarini takomillashtirish hamda hududiy kambag'allik darajasini kamaytirish yuzasidan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sanoat ishlab chiqarish, kambag'allik, kambag'allik darajasi, hududiy kambag'allik, bandlik darajasi, aholi bandligi.

Abstract: the article analyzes the relationship between the level of poverty determined in the district of Kashkadarya region and the share of districts in the volume of industrial production of the region. Also, the influence of industrial production in the regions on the level of employment in the region and the level of regional poverty was studied, and a correlation-regression analysis of these factors was presented. In addition, the article elaborates proposals and recommendations on improving industrial production opportunities and reducing the level of regional poverty in Kashkadarya region.

Key words: industrial production, poverty, poverty rate, regional poverty, employment rate, population employment.

Аннотация: в статье анализируется связь между уровнем бедности, определяемым в районе Кашкадарьинской области, и долей районов в объеме промышленного производства региона. Также было изучено влияние промышленного производства в регионах на уровень занятости в регионе и уровень региональной бедности, а также представлен корреляционно-регрессионный анализ этих факторов. Кроме того, в статье разрабатываются предложения и рекомендации по улучшению возможностей промышленного производства и снижению уровня региональной бедности Кашкадарьинской области.

Ключевые слова: промышленное производство, бедность, уровень бедности, региональная бедность, уровень занятости, занятость населения.

KIRISH

Ishlab chiqarish sanoati jahon iqtisodiyotida muhim mavqega ega bo'lib, turli mintaqalarda iqtisodiy o'sish va rivojlanishning muhim omili bo'lib xizmat qiladi. Iqtisodiy hissasidan tashqari, sanoatning ta'siri ijtimoiy o'lchovlarga, jumladan, mintaqaviy kambag'allik darajasiga va bandlik imkoniyatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi jahon mamlakatlari tajribasida o'z isbotini topgan. Ishlab chiqarish tarmoqlari, mintaqaviy kambag'allik va bandlik o'rtasidagi murakkab munosabatlarni tushunish hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi uchun juda muhimdir.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Iqtisodiy va Ijtimoiy Kengashining ta'rifiga ko'ra kambag'allik deganda odamlar, uy xo'jaliklar va jamoalarning himoyalanmaganligi, nochorligi hamda zaruriy ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatining cheklanganligi tushuniladi.

MAVZUGA OIL ADABIYOTLAR SHARHI

Kambag'allikning sabablari va jamiyatdagi o'rini o'rganish XVIII asrdan XX asrning birinchi yarmigacha bo'lgan davr ajratilgan, klassik iqtisodchi olimlar A.Smit, D.Rikardo, T. Maltus, G.Spenser, J.Prudon, E.Reklus va b., shuningdek, zamonaviy iqtisodchi olimlar Rovntri, F.Q. Xayek, P. Taunsend va boshqalar tomonidan o'rganilgan. Klassik iqtisodchi olim A.Smitning asarlarida kambag'allik va ijtimoiy standartlar o'rtasidagi bog'liqlik nisbiy mohiyati ochib berilgan. XIX asrda kambag'allik chegarasini oila budjeti asosida hisoblash orqali mutlaq kambag'allik mezonini kiritish, kambag'allikni aniqlash mezonlarini daromad darajasi bilan bog'lash hamda shaxsning mehnat qobiliyati va sog'lig'ining muayyan darajasini saqlab qolish bilan bog'liq ehtiyojlarini qondirishni taklif qilgan.

Mamlakatimizda aholini ish bilan ta'minlash, mehnat bozorining rivojlanishi, ishsizlik kabi muammolar respublikamiz olimlari tomonidan chuqur o'rganilgan va o'rganilmoqda. Mazkur muammolar mamlakatimiz olimlaridan R.A. Ubaydullayeva, Q.X. Abdurahmonov, M.M. Muhammedov, L.P. Maksakova, B.X. Umurzakov, M.Q. Pardayev, Sh.R. Xolmo'minov, Z.Ya. Xudoyberdiyev, D.Ortiqova, D.N. Rahimova, N.X. Rahimova, N.Z.Zokirova, K.Z. Xomitov, N.U. Arabov, N.Shayusupova va boshqalar tomonidan tadqiq qilingan. Ushbu iqtisodchi olimlarning ilmiy asarlarida mamlakatimiz aholisini ish bilan ta'minlash, o'zini-o'zi band qilish kabi yo'nalishlar o'z aksini topgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida kambag'allikni qisqartirishga oid tizimli yondashuv, qiyosiy va ekspert tahlili, abstrakt fikrlash, induksiya va deduksiya, analiz va sintez, zamon va makon, monografik va mantiqiy yondashuv kabi usullardan keng foydalanilgan. mavzuning dolzarbligini isbotlashda mazkur masala borasida olib borilgan tadqiqot natijalari, monografik tahlil kabi yondashuvlardan ham foydalanildi.

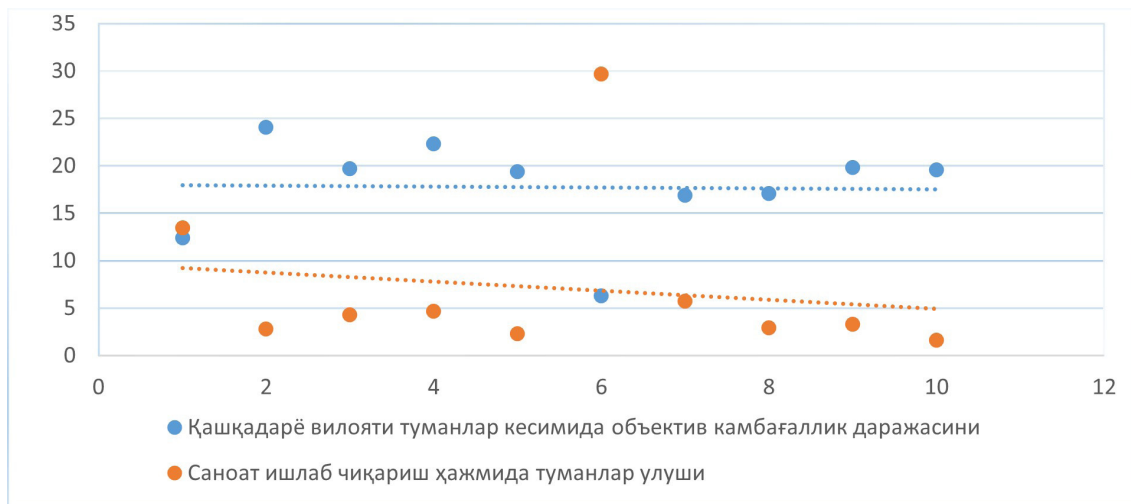
TAHLIL VA NATIJALAR

Jahon tajribasida hududiy kambag'allik darajasini pasaytirishning iqtisodiy mexanizmlaridan keng tarqalgan usullaridan biri hududlarda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini kengaytirishdir. Ayniqsa, kichik korxonalarning ish o'rinlarini yaratish va kam ta'minlangan aholi uchun daromad keltirishdagi ahamiyati ulkan. Sanoat klasterlari mahsuldorlik va daromadlarni oshirishi hududda bandlik hamda kambag'allikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Misol uchun, 1990-yillarning oxiridan boshlab AQSHda ishlab chiqarishdagi bandlik sezilarli darajada pasayish trayektoriyasida bo'ldi, buning natijasida an'anaviy ishlab chiqarish shtatlarda, ayniqsa, kuchli iqtisodiy pasayish davri boshlanishiga sabab bo'ldi. Bu pasayish AQSH iqtisodiyoti uchun jiddiy oqibatlar olib keldi. AQSHda ishlab chiqarish sanoati yangi bosqichga chiqishi 2013-yilda 12 millionga yaqin ish o'rinlarini yaratgani yoki AQSH umumiy bandligining qariyb 8,8 foizini ish bilan ta'minlagan holda AQSH iqtisodiyotining muhim qismiga aylangani yaqqol dalil bo'la oladi. Ishlab chiqarishdagi ish o'rinlari ham kengroq iqtisodiyotda uchta qo'shimcha ish o'rinlarini qo'llab-quvvatlovchi "ko'paytiruvchi effekt"ni ko'rsatadi. Shunday ekan, mintaqalar kesimida ishlab chiqarish sanoatini rivojlanishi nafaqat hududlar iqtisodiyoti va aholisining turmush darajasiga, balki, mamlakat iqtisodiyoti uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Qashqadaryo viloyati mamlakatimiz sanoatida sezilarli ulushga ega bo'lgan hududlardan biri sanaladi. Statistik ma'lumotlarga asosan, 2024-yil yanvar-mart oylarida hududda jami 6394,4 mlrd so'mga teng sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilgan. Mazkur qiymatni o'tgan yilning mos davri bilan solishtirganda 103,2 foizga o'sgan. Hududda ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari mamlakat sanoatining 4,1 foiz ulushini tashkil etib, viloyatlar kesimida 8 o'rinda qayd etilgan. Viloyat sanoatining 3,9 foizi tog'-kon sanoati, 65,8 foizi ishlab chiqarish, 29,8 foizi elektr energiyasi, gaz, bug' ta'minoti va konditsiyalash sanoati, 0,5 foizi suv ta'minoti, kanalizatsiya, chiqindilarni yig'ish va utilizatsiya qilish sanoatiga to'g'ri keladi.

Ishlab chiqarish sanoati bo'yicha viloyatda to'qimachilik mahsulotlari (41,3%), kimyo mahsulotlari (26,1%), oziq-ovqat mahsulotlari (17,9%) katta ulushga ega. Nishon (27,9%), G'uzor (15,3%) va Qarshi shahri (11,4%) viloyatlari sanoat ishlab chiqarishining muhim hududlari hisoblanadi. Shuningdek, tumanlar kesimida iste'mol mollari ishlab chiqarish hajmi bo'yicha eng yaxshi ko'rsatkich Qarshi shahriga to'g'ri kelsa, eng past ko'rsatkich Ko'kdala tumanida kuzatilgan.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, viloyatdagi sanoat ishlab chiqarish hajmida tumanlarning ulushi hamda tumanlar kesimida obyektiv kambag'allik darajasi o'rtasida kuchli teskari korrelyatsiya mavjud bo'lib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmi yuqori bo'lgan tumanlarda kambag'allik darajasi past ekanligi aniqlangan (1-rasm).

1-rasm: Qashqadaryo viloyatida tumanlari kesimida sanoat ishlab chiqarish hajmi va obyektiv kambag'allik darajasi o'rtasidagi teskari korrelyatsiya

Yuqoridagi jadval ko'rsatqichlari va hisob kitoblarga ko'ra, tumanlar kesimida sanoat ishlab chiqarish hajmi va obyektiv kambag'allik darajasi o'rtasidagi korrelyatsiya -0,9 ni tashkil etmoqda va ikki omil belgi o'rtasida kuchli bog'liklik mavjudligi aniqlangan (1-jadval).

1-jadval: Qashqadaryo viloyatida tumanlar kesimida sanoat ishlab chiqarish hajmi va obyektiv kambag'allik darajasi o'rtasidagi korrelyatsiya (%)

No	Tumanlar	Tumanlar kesimida obyektiv kambag'allik darajasi x_i	Sanoat ishlab chiqarish hajmida tumanlar ulushi y_i	$x_i - \bar{x}$	$y_i - \bar{y}$	$(x_i - \bar{x}) \times (y_i - \bar{y})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(y_i - \bar{y})^2$
1.	G'uzor	12,4	13,5	-5,36	6,4	-34,304	28,7296	40,96
2.	Qamashi	24,1	2,8	6,34	-4,3	-27,262	40,1956	18,49
3.	Koson	19,7	4,3	1,9	-2,8	-5,432	3,7636	7,84
4.	Kitob	22,3	4,7	4,54	-2,4	-10,896	20,6116	5,76
5.	Mirishkor	19,4	2,3	1,64	-4,8	-7,872	2,6896	23,04
6.	Nishon	6,3	29,7	-11,5	22,6	-258,996	131,3316	510,76
7.	Kasbi	16,9	5,8	-0,86	-1,3	1,118	0,7396	1,69
8.	Chiroqchi	17,1	3	-0,66	-4,1	2,706	0,4356	16,81
9.	Yakkabog'	19,8	3,3	2,04	-3,8	-7,752	4,1616	14,44
10.	Shahrisabz sh.	19,6	1,6	1,84	-5,5	-10,12	3,3856	30,25
Jami:		$\bar{x}$ 17,76	$\bar{y}$ 7,1	$\Sigma 0$	$\Sigma 0$	$\Sigma -358,81$	$\Sigma 236,04$	$\Sigma 670,04$

$$R = \frac{-358,81}{\sqrt{236,04} \cdot \sqrt{670,04}} = \frac{-358,81}{397,64} = -0,9 \quad y - \bar{y} = R \frac{y}{x} (x - \bar{x})$$

$$R \frac{y}{x} = \frac{-358,81}{236,04} = -1,52 \quad y - 7,1 = -1,52(x - 17,76)$$

$$y = -1,52x + 19,9$$

Regressiya tenglamasi $y = -1,52x + 19,9$ ko'rinishida bo'lib, hududdagi kambag'allik darajasini 1 foizga qisqartirish uchun tumanlar sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish ulushining 18,3 foizga ortishi zarur bo'ladi. Sanoat klasterlarining bilvosita ta'siri tumanlarda infratuzilmani yaxshilash va mahalliy firmalarning imkoniyatlarini kengayishi natijasida kambag'al qatlamlar uchun ijobiy bo'ladi.

Tahlil natijalari asosan aytishimiz mumkinki, mintaqadagi qaysi bir tumanlarda sanoat ishlab chiqarish hajmi nisbatan pastroq bo'lsa, o'sha tumanlarda kambag'allik darajasi yuqoriroq ekanligi aniqlangan. Misol uchun, Shahrisabz shahri hamda Mirishkor, Qamashi, Chiroqchi, Yakkabog' tumanlarining viloyat sanoat ishlab chiqarish hajmida ulushi eng kam hududlar bo'lsa, mazkur hududlarda kambag'allik darajasi ham eng yuqori ekanligini ko'rishimiz mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqotimiz natijalariga ko'ra hududiy kambag'allik va sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmi o'rtasida kuchli korrelyatsiya majud bo'lib, mintaqada kambag'allik darajasini qisqartirish uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Qamashi tumanida qurilish materiallari, Qarshi tumani va Qarshi shahrida mebelsozlik klasterlari faoliyatini yo'lga qo'yish;
- Qamashi tumanida qurilish materiallari, Qarshi tumani va Qarshi shahrida mebelsozlik klasterlari faoliyatini yo'lga qo'yish.
- Dehqonobodda kalsiylangan soda, Kitobda mikro-kalsit xom ashyosini qayta ishlash loyihalarini amalga oshirish;
- Muborak va G'uzorda kichik sanoat zonalarini tashkil etilib, yirik neft-gaz korxonalari uchun kooperatsiya asosida 100 dan ortiq butlovchi qismlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish;
- Har chorak yakuni bilan asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar natijalarini tahlil qilish hamda pastdan yuqoriga tamoyili asosida muammoli masalalarni hal etish choralarini ko'rish lozim bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. N.M.Soatov, N.G'.Nabiyev, D.N. Nabiyev, G.N. Tillaxo'jayev. Statistika.Darslik. Toshkent-2011.
2. Robert E. Scott. The Manufacturing Footprint and the Importance of U.S. Manufacturing Jobs. URL: <https://www.epi.org/publication/the-manufacturing-footprint-and-the-importance-of-u-s-manufacturing-jobs>.
3. Shuai Sh., Zhanzhong Sh.,Yirong Sh. Impact of AI on employment in manufacturing industry. URL: <https://www.worldscientific.com/doi/10>.
4. Ch. Mullen. New Research: Is Manufacturing Stability in Sight? URL: <https://www.ukg.com/blog/workforce-institute/new-research-is-manufacturing-stability-in-sight>.
5. W. Martinez. How science and technology developments impact employment and education. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6294922>.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari.
7. Qashqadaryo viloyati Statistika boshqarmasi ma'lumotlari.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

